

Magyar dudaszó Bretagne-ban

Bretagne, a kelták kora óta máig lakott település Franciaország északnyugati részén terül el. Földről a La Manche csatorna, bal felől pedig az Atlanti óceán határolja az öreg kontinens félszigetszerű nyúlványát, ami a helyiek nyelvén Finisterre, vagyis a világvége.

Itt mintha megállt volna az idő. Évszázados kőházak, ezer éves gótikus katedrálisok mindenütt, akár nagyvárosban, akár a legkisebb faluban nézelődik a járókelő.

Az itteni falu persze nem hasonlít a mi falvainkhoz. A központi részt a nagytemplom uralja a piactérrel, amit egymáshoz tapasztott kőházak sora zár körül, akár egy kisvárosban. A házak — falusiasan — mind egyformák; sötét, szürkésfekete kőfalak vegyes kövekből rakva, amit csak az ajtók és ablakok köré rakott, szépen derékszögbe faragott kősorok tesznek úgy-ahogy változatossá. A házak teteje is szürke pala. A mindenütt uralkodó szürkesség a végtelenségig fokozza az állandó esős idő miatti borongós hangulatot.

A falvakat járva föltűnik, mennyi „P” betűvel kezdődő falunevet találunk. Ez annak köszönhető, hogy a települések valódi neve előtt egy falu értelmű előtag van, ami mély hangrendű névhez kapcsolódva plou, vagy plu alakban jelenik meg, magas hangrendű nevekhez pedig pleu, vagy plé formában illeszkedik. Ilyenek pl. a Ploubalay, Ploubazanec, Plouha, Plérin, Plestin stb. falunevek. Ha a kezdő p hangot f-re cseréljük föl, akkor flou, flu alakot kapunk, ami nagyon is hasonlít a magyar falu névhez. Ugyanitt Ploumagoar helységnévvvel is találkozunk, amin már ezek után nem is lehet csodálkozni. Különösen nem, ha hozzátesszük, hogy az ősi megalitikus kultuszhely, Carnac közelében, a tengerparton fekvő kis települések között is találunk Le Magouër és Magouëro faluneveket.

ménhírsor Carnacból

A helybeliek szerint ez a magoar egy valaha itt élt ősi nép, akik már kihaltak. Fogalmuk sincs arról, hogy mi, a *hongrois* néven ismert európai nép, magunkat ugyanígy — magyarnak nevezzük.

Ezek persze meglepő, meghökkentő felfedezések, melyek mellett nem mehetünk el behunyt szemmel. Előbb-utóbb magyarázatot kell találnunk a mind gyakrabban felbukkanó adatokra, melyekkel mai történelmi ismereteink nincsenek összhangban. Európa ókori népeiről szinte alig tudunk valamit. A szkíták és kelták etnikuma, nyelvi hovatartozása máig ismeretlen előttünk.

A kelta név — a mi nyelvünkön — Napisten országát jelenti, mivel a Kel, Kál, Káli névváltozatok a felkelő nap nevei, ta pedig nem egyéb, mint tanya, táj vagyis: település, ország. (A keltákra utal Isztambulban a Galata helynév, csakúgy, mint Erdélyben a Kalota, vagy a Balaton mellett Kiliti.)

Napországnak azok a népek nevezték hazájukat, melyek a világ teremtőjét a Nap képében tisztelték, és magukat a Nap fiainak tartották. A magyar nyelv is emlékezik erre a korra, hiszen nap és nép szavunk jól érzékelhetően azonos gyökerű.

A bretonok büszkék kelta eredetükre és ápolják a kapcsolatot a nagyobbik Britanniában élő rokonaikkal, bár közös nyelvük már nincs. A franciaországiak nyelvére nagyon erős befolyással volt a latin nyelvi környezet, így bár valamiféle nyelvjárást még számon tartanak, az ősi kelta nyelvnek mára már nyoma sincs.

A Brit népekhez hasonlóan a bretonok is erősen konzervatívak. Védik, óvják hagyományaikat, így természetes, hogy — különösen faluhelyen — az egykori táncalkalmak máig fönmaradtak. A *Fest Noz* nevezetű zenés táncos találkozó a mi táncházunkhoz hasonló, egész napos esemény, melynek a duda főszereplője. Az utóbbi időben Bretagne-ban is meghonosították a skót dudát, de van saját dudájuk is. A duda ma is használatos neve *biniou*. Ez egy magas hangú dallamsípot és egy bordósípot tartalmaz. 15-16. századi írásokban pedig *veuse* néven szerepel a duda, amit így mondanak — „vőz”. Ezen a néven — úgy gondolják — egyféle hólyagdudát kell elképzelni, aminek *vèze*, *vize*, *vouzie*, *vesse*, *vaise* stb névváltozatai a hólyag nevére utalnak. Mivel a hólyag eredendően a vizelet tárolására szolgál, a vőz nevében nem lehet nem észrevenni a magyar víz szót, ami vese és váza szavainkban is visszaköszön. Mindez jól illeszkedik a bőrduda európai történetének korai szakaszáról kialakított álláspontomhoz, mi szerint a hólyagdudát a sztyeppei rokon népek (talán az avarok) találták föl, és vagy ők, vagy később mi magyarok ismertettük meg Európával.

A hagyományos breton hangszerek, a síp (bombard) és a duda mellett a tangóharmonika is elmaradhatatlan szereplője tánczenéjüknek. Mondhatni élő a zenéjük, hiszen a stílus engedte határokon belül maradva napjainkban is születnek új dallamok, ahogy ők mondják: sanzonok.

Amikor fölléptem ilyen falusi táncházban duda és furulyazenével, a megszokott kelta fogadtatás ért. Valamennyire fölkeltette érdeklődésüket a furcsa külsejű, szokatlan hangzású duda, de igazából saját zenéjükkel és táncaikkal voltak elfoglalva. Ezeken az esteken amatőr együttesek jutnak szerephez, akik régóta várják már, hogy megmutatkozhassanak, így a messziről jött zenész iránt nem mutattak túl nagy érdeklődést.

Annál nagyobb sikert könyvelhettem el a gyerekek részéről, amikor egy egész osztály eljött hozzám megnézni furcsa, állatforma dudámat.

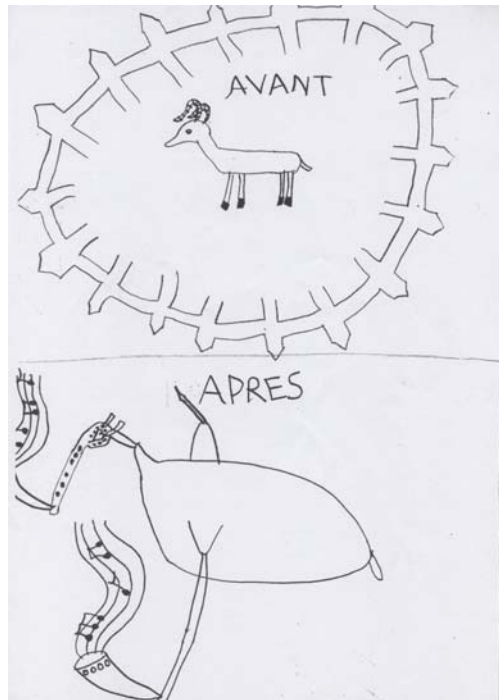
Házigazdáim, egy breton duda és bombard készítő zenész és párja, a harmonikás tanárnő, saját házukban tartották meg a zeneórát, aminek témája — ezúttal — a magyar népzene volt. A tanárnő kérésére a számukra ismeretlen, sosem hallott magyar nyelven beszéltem a gyerekekhez, miközben bemutattam hangszereimet. Bemutatómat nagy üdvrivalgásokkal, vidám kacagással tarkított zajos fogadtatásban részesítették, és lehet mondani, hogy a rögtönzött előadás nagy hatással volt fiatal közönségemre.

dudálok a gyerekeknek

A gyerekek jól nyitva tartották a szemüket, és mindent alaposan megfigyeltek, így azután sok lényeges dologra visszaemlékeztek később. A következő tanórán ugyanis rajzban be kellett számolniuk élményeikről.

Volt, akire ijesztően hatott az a gondolat, hogy a duda valamikor egy élő állat lehetett, és ezt alkotásában föl is elevenítette.

dudarajz (előtte-utána)

Különösen a kecskefejes állatalak, a szőrös dudatömlő, és az elágazó tülkök látványa ragadta meg a kis tanulók fantáziáját, aminek eredményeképpen egy sereg csodálatos rajz született. Voltak, akik a dudás figurájára is odafigyeltek. Az ő ábrázolásaikon a nagy magyar puszták szilaj pásztorlegényét látjuk megelevenedni nagy bajusszal, pitykés mellényes magyaros viseletben.

gyerekrajzok